

Pred 40 leti so padli prvi talci iz Zadvora

Letos praznujemo velike in pomembne jubileje, ki so neposredno povezani z uspešnim začetkom in razvojem boja proti italijanskemu in nemškemu okupatorju. Širom po Sloveniji smo svečano proslavili ustanovitev prvih štirih slovenskih brigad, ki so se razvile iz skromnih skupin in čet, da bi prerasle v bataljone, brigade, divizije in korpuse.

Ob teh jubilejih pa ne smemo mimo spominov na ljudi, ki so v prvih mesecih vstaje vodili politične in vojaške priprave na odpor proti okupatorju. Mnoge od njih je okupator zaradi izdajstva kmalu prijel in jih postrelil kot talce.

Pod streli italijanskih okupatorjev sta med prvimi talci padla tudi Jernej Gašperšič in Tone Trtnik iz Zadvora, oba pomembna člana vodstva NOB v letih 1941—1942.

Tone Trtnik se je rodil leta 1908 v Zadvoru. Že kot mlad fant je moral delati pri zidarjih, se je leta 1926 v Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani izučil za ključavničarja. Izredno bister za dogajanja okoli sebe je kaj kmalu prišel med ljudi, ki so dokaj drugače razmišljali o svoji bodočnosti in bodočnosti našega delovnega človeka, kot večina tedaj delujočih krajevnih politikantov in katoliško ponižnih ljudi. Že leta 1926 je prišel v tej tovarni v stik s komunisti in politično literaturo, ki jo je tam dobival, je kaj kmalu prebirala tudi skupina mladih fantov iz Zadvora. Z Gabrijelom Gašperičem in Srečkom Smrekarjem je bil leta 1924 zaprisežen v SKOJ, Tone Trtnik leta 1928 še v KP.

Njegove ideje in delovanje so močno vplivale na prebujanje patriarhalnega Zadvora. Bil je med pobudniki za ustanovitev delavskega društva Svoboda Zadvor, kjer je prevzel tudi tajniške posle. Poleg aktivnega delovanja v društvu, kjer je bil z Jožetom Moškričem glavno gibaio vsega, je redno nastopal tudi na občinskih volitvah, kjer je bil voljen na listi naprednjakov. Bil je več let občinski odbornik in vedno je zastopal interese delavcev in malih kmetov.

Brezposelnost, ki se je med vojnama redno pojavljala, ni mogla iti tudi mimo njega in srečamo ga kot delavca v Srbiji, kjer se med delavstvom še razširi in poglobi politična razgledanost.

Leto 1941 je dočakal v Zadvoru. Ob razpadu stare jugoslovanske vojske je bil med pobudniki za zbiranje orožja, takoj po ustanovitvi OF pa med organizatorji OF v Ljubljani in okolici. Aretacijam svobodašev v Zadvoru 13. julija 1941 se je srečno izmuznil in se umaknil v Ljubljano. Do jeseni leta 1941 je deloval kot ilegalec na Ljubljanskem barju in na Igu, nato pa ga je CK Slovenije poslal na partijsko delo v Kočevje, kjer je postal član okrožnega komiteja KPS za kočevski okraj. Zaradi konspiracije se je zaposlil v tamkajšnjem premo-govniku, pa med delavci pridobival simpa-

tizerje za OF in jih pripravljaj za odhod v partizane.

Njegovo delo ni moglo ostati dolgo skrito in po izdaji je bil sredi aprila leta 1942 v rudniku aretiran in odpeljan v ljubljanske zapore. V njih je po strahotnih mučenjih dočakal 11. junij 1942, ko je bil ob pol šestih zjutraj kot talec ustreljen v Gramozni jami.

Za svoje izredno požrtvovalno delo je bil leta 1953 proglašen za narodnega heroja.

Jernej Gašperšič se je rodil leta 1915 — prav tako kot Tone Trtnik — v Zadvoru. Izučil se je za soboslikarja. Bil je aktiven član Svobode Zadvor, to je društva, ki je med NOB dalo veliko borcev in političnih delavcev. Tako kot drugi svobodaši se je tudi Jernej Gašperšič udeležil znane zleta Svobod v Celju leta 1935. Že leto prej je bil sprejet v članstvo KP in deloval v rajonskem komiteju KP za Dobrunje. Aktivno je deloval tudi v sindikatu Splošne delavske strokovne zveze.

Ob razpadu stare jugoslovanske vojske je velik del vojaške opreme ostal v družbeni dvorani pri Glastovcu v Zadvoru. Tudi Jernej Gašperšič je bil med onimi, ki so takoj začeli odvažati in skrivati orožje in vojaško opremo. Dne 13. julija 1941 se je italijanskim aretacijam izognil in se še isti dan priključil trinajsterici svobodašev iz Zadvora, ki so v zadvorskih gozdovih ustanovili Molniško četo, prvo partizansko četo v Sloveniji.

Kmalu nato je bil poklican h glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet ter kot inštruktor poslan na teren na Dolenjsko in Notranjsko. Jeseni leta 1941 je bil imenovan za komandanta 1. bataljona slovenskih partizanskih čet, ki je povezoval vse takratne partizanske čete na Dolenjskem in Notranjskem.

Bataljon, ki je bil zaradi visokega snega in nepravočasnega obvestila četam okrnjen, je 1. novembra 1941 napadel Bučko, da bi preprečil izseljevanje slovenskega življa iz tamkajšnjih krajev. Po tem napadu je Jernej Gašperšič odšel poročat v Ljubljano, kjer pa ga je na bloku na Dolenjski cesti aretirala italijanska vojska in ga predala policiji. V zaporu je bil po izdaji identifikiran. Kljub mučenju, kar dokazujejo tudi iz zapora ohranjene slike, ni izdal nikogar. Ob zori 11. maja leta 1942 je bil ustreljen kot talec na strelišču ob Dolenjski cesti.

Jernej Gašperšič je v svojem kratkem življenju ogromno prispeval, da se je NOB razmahnila v silo, ki je še v letu njegove smrti rodila štiri slovenske brigade. Bil je neustrašen borec za ideje komunizma in kot tak je padel kot prvi talec današnje občine Ljubljana Moste-Polje.

EDVARD SVETEK

Dubrovko
Lovrečić, SCT.
Trenutek 24
(risba s tušem)